

Tonalność

W potocznym rozumieniu tonalność obejmuje harmonikę dur-moll

W szerszym znaczeniu tonalność oznacza każdy system muzyczny, wykazujący następujące cechy: 1) silnie zarysowane centrum tonalne w postaci pojedynczego dźwięku; 2) zróżnicowanie funkcjonalne dźwięków; 3) hierarchiczna struktura dźwięków (główne i poboczne).

Te cechy wykazuje **system dur-moll**. Mamy centrum tonalne – tonikę. Mamy funkcjonalne zróżnicowanie [dźwięków](#) (tonika i dominanta) oraz [akordów](#) zbudowanych na tych dźwiękach (toniczny i dominantowy). No i mamy hierarchię: **dźwięki główne** to stopień I, IV i V, **poboczne** to II, III i VI.

W muzyce [średniowiecza](#) opartej na skalach kościelnych też było jasno określone centrum, a dźwięki miały rozmaite funkcje (początkowy, końcowy, recytacyjny), wyróżniano dźwięki główne, wokół których obracała się melodia i poboczne.

Można sobie wyobrazić wiele innych systemów, spełniających te kryteria i wszystkie można wówczas nazwać tonalnymi. Potocznie jednak mówi się o tonalności dur-moll i jeśli ktoś jest bardziej świadom historii, o **tonalności średniowiecza i renesansu**, bo tylko te dwa systemy były stosowane powszechnie i przez długi czas. W [XX](#) i [XXI](#) wieku napisano wiele utworów, które wypadają nazwać tonalnymi w najszerszym tego słowa znaczeniu, ale system tonalny jest ograniczony w swym zasięgu tylko do jednego kompozytora, a czasem wręcz do jednego utworu, dlatego muzyka naszych czasów w powszechnym odczuciu jest „atonalna”.

Ściśle **atonalna jest dodekafonia**, jako system starannie, punkt po punkcie, odrzucający tonalność. Nie ma dźwięku centralnego, wszystkich 12 dźwięków serii jest równoważnych, więc nie ma zróżnicowania funkcjonalnego ani jakiegokolwiek hierarchii.